

**Tantárgyi tematikák és félévi követelményrendszer
2023/24-es tanév I. félév**

**Bányászné Dr. Kristóf Andrea
egyetemi adjunktus
Turizmus és Földrajztudományi Intézet**

A világgazdaság folyamatai és működési zavarai

A tárgy célja és ismeretanyaga:

A világgazdaság centrum-periféria fejlődési elmélete alapján, valamint a globalizációs évszázad új kihívásaira adott sajátos válaszok segítségével vizsgálja a centrum országok, a félperifériák és a differenciálódó fejlődő régiók (harmadik és negyedik világ) sokoldalú kapcsolatrendszerét. Valamint, foglalkozik a globális problémákkal, a természet és a társadalom kapcsolatrendszerének átfogó áttekintésével.

A tárgy tartalma:

- 1.hét: A világgazdaság története
- 2.hét: A világgazdaság globalizációja
- 3.hét: Globalitás és Lokalitas
- 4.hét: Világmodellek
- 5.hét: A világgazdaságot alkotó tényezők: A világpiac és a külkereskedelmi politika 6.hét: Abszolút és komparatív előnyök, hátrányok
7. hét: A nemzetközi tőkeáramlás, Nemzetközi vállalatok
- 8 .hét: A nemzetközi pénzügyi rendszer fejlődése
9. hét: A világgazdaság globális problémái: Anyag és Energiaválság
- 10.hét: Globális problémák I.: Civilizációs ártalmak
- 11.hét: Globális problémák II.: Globális felmelegedés
- 12.hét: Globális problémák III.: Élelmezés
- 13.hét: Globális problémák IV.: Elszivatagosodás
- 14.hét: Globális problémák V.: Hulladék gazdálkodás, tengerek szennyezése

A kurzus teljesítésének a feltételei:

A tárgy kollokviummal zárul A, B, C, D vizsga lehetőséggel.

Kötelező és ajánlott irodalom:

- Tóth József: Általános társadalomföldrajz I.-II., Nordex Kft. –Dialóg Campus Kiadó, 2002
- Tóth József: Világföldrajz, Akadémiai Kiadó, pp. 406-454., Budapest, 2010.
- Rondo Cameron: A világgazdaság rövid története, Maecenas Kiadó, 1994
- Rakonczai János: Globális környezeti problémák, Szeged 2003
-

Az oktató által előnyben részesített elérhetőség:

- e-mail kristof.andrea@nye.hu, illetve személyes konzultáció lehetősége a fogadóóra keretében

A csoportos online kommunikáció módja és helye:

(a levelezős hallgatóknak az érdemjegyszerzési időpontok lefixálása az első konzultációjukon történik)

- szükség esetén a Neptun rendszeren, illetve a Teams felületén

Politikai földrajz és Szociálgeográfia

A tárgy célja és ismeretanyaga:

A Politikai- és szociálgeográfia elméleti alapjaira építve az előadás témája a regionális politikai földrajz. Célja, hogy a hallgatók megismerjék az egyes európai nagyrégiók, valamint a többi kontinens politikai földrajzi viszonyait, problémáit, képesek legyenek értelmezni a világpolitikában és a világgazdaságban különböző szinteken végbemenő földrajzi folyamatokat.

A tárgy tartalma:

1. hét: A szociálgeográfia elméleti alapjai (fogalma, tudomány-rendszertani helye, rokontudományai, tudománytörténete, főbb irányzatai, módszertani kérdései)
2. hét: A társadalmi alapfunkciók térbeli rendszere
3. hét: A politikai földrajz és a geopolitika definiálása, tudomány-rendszertani helye, rokontudományai, tudománytörténete
4. hét: Az állam politikai földrajzi vizsgálata
5. hét: A határok kérdése
6. hét: Az államok magterülete, a fővárosok
7. hét: A világpolitika (hegemón) ciklusai
8. hét: A globalizáció politikai földrajzi oldala, a transznacionális vállalatok szerepe
9. hét: A nemzetközi politikai szervezetek a globális világban
10. hét: A választási földrajz
11. hét: A választási földrajz rendszermodellje
12. hét: A magyar parlamenti választások földrajzi jellemzői (1990-1998)
13. hét: Imperializmus, gyarmatosítás, dekolonizáció: Gyarmatbirodalmak létrejötte, felbomlása, utóélete
14. hét: Nemzetközi kereskedelem. Gazdasági integráció. Globális kormányközi szervezetek
Regionális és szubregionális szervezetek. Land-locked ("szárazföldre zárt") államok

A kurzus teljesítésének a feltételei:

A TÁRGY GYAKORLATI JEGGYEL ZÁRUL!

Kötelező és ajánlott irodalom:

- Bernek Ágnes (szerk.) (2002): A globális világpolitikai földrajza, Nemzeti Tankönyvkiadó
- Tóth József 2002: Általános társadalomföldrajz I.-II., Pécs

Az oktató által előnyben részesített elérhetőség:

- e-mail kristof.andrea@nye.hu, illetve személyes konzultáció lehetősége a fogadóóra keretében

A csoportos online kommunikáció módja és helye:

(a levelezős hallgatóknak az érdemjegyszerzési időpontok lefixálása az első konzultációjukon történik)

- szükség esetén a Neptun rendszeren, illetve a Teams felületén

Általános társadalomföldrajz I.

A tárgy célja és ismeretanyaga:

A társadalomföldrajz ismeretanyagát, s az egész Földön érvényes folyamatait, azok törvényszerűségeit tekinti át: demográfiai folyamatok és jelenségek a Földön, azok regionális különbségei és hatásai.

A tárgy tartalma:

1. hét: A földrajz tárgya, tagolódása, a társadalmi földrajz fejlődése
2. hét: A népességföldrajz tárgya, feladatai
3. hét: Természet és társadalom
4. hét: Az emberiség eredete és elterjedése
5. hét: A világ népességének alakulása
6. hét: A Föld és az emberiség
7. hét: A Föld népességének területi eloszlása
8. hét: Az urbanizálódás történelmi folyamata
9. hét: A népesség struktúrája
10. hét: A népesség társadalmi-foglalkozási összetétele
11. hét: Humán erőforrás
12. hét: A népesség nyelvi, etnikai összetétele
13. hét: A népesség vallási összetétele
14. hét: A népesség mozgásai

A kurzus teljesítésének a feltételei:

A tárgy kollokviummal zárul A, B, C, D vizsga lehetőséggel.

Kötelező és ajánlott irodalom:

- Becsei József 2007: Népességföldrajz, Ipszilon Kft., Békéscsaba
- Tóth József 2002: Általános társadalomföldrajz I.-II., Pécs

Az oktató által előnyben részesített elérhetőség:

- e-mail kristof.andrea@nye.hu, illetve személyes konzultáció lehetősége a fogadóóra keretében

A csoportos online kommunikáció módja és helye:

(a levelezős hallgatóknak az érdemjegyszerzési időpontok lefixálása az első konzultációjukon történik)

- szükség esetén a Neptun rendszeren, illetve a Teams felületén

Környezeti földtudományok

A tárgy célja és ismeretanyaga:

A tárgy kiegészíti az Általános természeti földrajz tantárgy ismereteit azokkal a földrajzi szférákkal, amelyek az élet elterjedését biztosítják, az emberi tevékenységek és hatások közvetlen földrajzi környezetét jelentik. Itt kerül sor a talajföldrajzi, vízföldrajzi és életföldrajzi jelenségek ismertetésére a földrajzi övezetesség, illetve a tájszerkezet alakulása szempontjából.

A tárgy tartalma:

1. hét: A termelő társadalomba szerveződött ember és környezete I.
2. hét: A termelő társadalomba szerveződött ember és környezete II.
3. hét: A biológiai változatosság megőrzése
4. hét: Erdőgazdálkodás
5. hét: Mezőgazdaság és környezet I.
6. hét: Mezőgazdaság és környezet II.
7. hét: Az élt és a társadalom működésének alapja
8. hét: A bányászat és környezeti hatásai
9. hét: Az épített környezet terjeszkedése és ezek hatásai
10. hét: Hulladékgazdálkodás
11. hét: A légkör
12. hét: A vízburok
13. hét: Az emberi tevékenységek
14. hét: A globális társadalom

A kurzus teljesítésének a feltételei:

A TÁRGY GYAKORLATI JEGGYEL ZÁRUL!

Kötelező és ajánlott irodalom:

- Bernek Ágnes (szerk.) (2002): A globális világpolitikai földrajza, Nemzeti Tankönyvkiadó
- Tóth József 2002: Általános társadalomföldrajz I.-II., Pécs

Az oktató által előnyben részesített elérhetőség:

- e-mail kristof.andrea@nye.hu, illetve személyes konzultáció lehetősége a fogadóóra keretében

A csoportos online kommunikáció módja és helye:

(a levelezős hallgatóknak az érdemjegyszerzési időpontok lefixálása az első konzultációjukon történik)

- szükség esetén a Neptun rendszeren, illetve a Teams felületén

Általános gazdaságföldrajz I.

A tárgy célja és ismeretanyaga:

Az ember gazdasági tevékenységének térbeli sajátosságait, a földrajzi munkamegosztás összefüggéseit vizsgálja. Fontos feladata a földrajzi környezet és a gazdasági termelés kölcsönhatásainak, a gazdasági tér szerkezetének és mozgásfolyamatainak kutatása. A tantárgy keretein belül meghatározásra kerülnek azok a főbb gazdasági alapfogalmak, melyek elengedhetetlenül szükségesek a téma megismeréséhez. Bemutatásra kerülnek a világgazdaság főbb folyamatai, a világgazdaság kialakulásának története a merkantil világkereskedelemtől napjaink multipoláris gazdasági rendszeréig.

A tárgy tartalma:

1. A világgazdaság főbb elméleti kérdései.
2. Természeti erőforrások fogalma, csoportosítása, hasznosításának sajátosságai, Természeti erőforrások és környezetvédelem kapcsolata a gazdaságföldrajzzal.
3. Az ipari kapitalizmus kora. A monopolkapitalizmus, az imperialista gyarmatosítás és a tőke kivitel kora.
4. A környezeti állapot (szilárd kéreg, talaj, vizek, levegő), és azok fenntartható használata.
5. A II. világháború utáni globalizálódó, többpólusú világgazdaság kialakulása (történelmi előzmények és főbb strukturális változások). A Triád és a nemzetközi tőkeáramlás.
6. Napjaink multipoláris világgazdasága; Növekedési góccok-akciótérségek. Világkereskedelem az új világgazdasági szerkezetben.
7. A társadalom, az állam és a gazdaság történeti fejlődésének szakaszai és sajátosságai, kiemelten elemezve a Kárpát-medencében lezajló folyamatokat (Honfoglalástól a középkori magyar állam bukásáig).
8. A globális világgazdaság térbeli szerkezete. A globális világgazdaság, lokalizáció és globalizáció.
9. A Kárpát-medence gazdaságföldrajza fejlődésének szakaszai, sajátosságai (Feudalizmus kialakulásától az I. világháború kezdetéig).
10. A globális világgazdaság térszerkezete és a "szegény" Dél hátrányai, a "gazdag" Észak előnyei. Pólusok és erőterek I. USA és a latin-amerikai térség, az adóparadicsomok.
11. A két világháború okozta hatások a Kárpát-medence gazdaságföldrajzára (1914-1945), A kapitalizmus fejlődése Magyarországon.
12. Pólusok és erőterek II. Az Európai Unió a globális gazdaságban.
13. A II. világháborút követő gazdaságszerkezeti átalakulás/váltás.
14. Pólusok és erőterek III. Japán, az ázsiai gazdasági térség motorja. A globális gazdaság új vezetője Kína? Pólusok és erőterek. "Kistigrisek" és követőik, az újonnan iparosodó országok. Az indiai gazdaság ellentmondásai.

A kurzus teljesítésének a feltételei:

A tárgy kollokviummal zárul A, B, C, D vizsga lehetőséggel.

Kötelező és ajánlott irodalom:

- Tóth József szerk.: Általános társadalomföldrajz I., Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2001
- Dr. G. Fekete Éva. Általános gazdaságföldrajzi jegyzetek. Miskolc, 2000. 130 p.
- Siskáné Dr. Szilasi Beáta: Fogalmak és definíciók az Általános gazdaságföldrajz 1. tárgyhoz
- Czirfusz Márton: Gazdaságföldrajz. Jegyzet oktatóknak és hallgatóknak. Miskolci Egyetemi Kiadó. Miskolc, 2014.

Az oktató által előnyben részesített elérhetőség:

- e-mail kristof.andrea@nye.hu, illetve személyes konzultáció lehetősége a fogadóóra keretében

A csoportos online kommunikáció módja és helye:

(a levelezős hallgatóknak az érdemjegyszerzési időpontok lefixálása az első

konzultációjukon történik) • szükség esetén a Neptun rendszeren, illetve a Teams felületén

Földrajzi kutatási módszerek és tudománytörténet

A tantárgy tanításának alapelvei és céljai:

A gyakorlat a földrajzi kutatások megtervezésének, kivitelezésének és az eredmények prezentálásának módszertanával foglalkozik. Célja, hogy az ismertetett kutatási módszerek gyakorlati alkalmazásával a hallgatók képesek legyenek önálló vizsgálatok lefolytatására.

A tantárgy főbb tematikai csomópontjai:

Kutatási terv – tematika, Prezentáció, Földrajzi, föld- és rokontudományi folyóiratok, Statisztikai adatbázisok, statisztikai kiadványok, Ábrázolási módszerek, Kérdőíves vizsgálatok, interjúkészítés, A mintavétel

A tárgy tartalma:

- 1.hét: A földrajz kétirányú fejlődése
- 2.hét: A földfelszín és a földrajzi burok
- 3.hét: A földrajzi burok kiterjedése, a földrajzi vizsgálatok térbeli határai
- 4.hét: A matematika és a csillagászati földrajz
- 5.hét: A földrajz viszonya más tudományokhoz
- 6.hét: A földrajz munkamódszere
- 7.hét: Felfedezéstörténet és tudománytörténet
- 8.hét: A természeti népek földrajzi ismeretei
- 9.hét: A legrégebbi öntöző gazdálkodású társadalmak földrajzi ismeretei
- 10.hét: A feudális középkor földrajza
- 11.hét: Az arab geográfia
- 12.hét: A nagy felfedezések kora 1.
- 13.hét: A nagy felfedezések kora 2.
- 14.hét: A nagy felfedezések kora 3.

A kurzus teljesítésének a feltételei:

A TÁRGY GYAKORLATI JEGGYEL ZÁRUL!

Kötelező és ajánlott irodalom:

ABONYINÉ PALOTÁS J. 1999: Általános statisztika alkalmazása a társadalmi-gazdasági földrajzban. JATEPress, Szeged, 121 p.
BABBIE, E. 2003: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Hatodik, átdolgozott kiadás, Balassi Kiadó, Budapest, 564 p.

Az oktató által előnyben részesített elérhetőség:

- e-mail kristof.andrea@nye.hu, illetve személyes konzultáció lehetősége a fogadóóra keretében

A csoportos online kommunikáció módja és helye:

(a levelezős hallgatóknak az érdemjegyszerzési időpontok lefixálása az első konzultációjukon történik)

- szükség esetén a Neptun rendszeren, illetve a Teams felületén

Kontinensek földrajza II.

A tárgy célja és ismeretanyaga:

A Kontinensek földrajza II. c. stúdium részletesen foglalkozik az ázsiai kontinens társadalomföldrajzával, a természetföldrajzi adottságaival, ezek hatásával a kitermelő iparra, az energiagazdálkodásra, a feldolgozóiparra, a mezőgazdaságra és a szolgáltatások (pl. vonalas infrastruktúra) egyes ágazataira. Ázsiában meglévő sajátos képződményeinek bemutatása és értékelése komplex természet földrajzi vizsgálatok keretében.

A tárgy tartalma:

- 1.hét: Ázsia társadalmi-gazdasági sajátosságai
- 2.hét: Ázsia természeti földrajza
- 3.hét: Japán komplex jellemzése és világgazdasági szerepe
- 4.hét: A kis és nagy tigris országok szerepe és helye a világgazdaságban
- 5.hét: Kína társadalmi-gazdasági fejlődése, világgazdasági szerepe
- 6.hét: Kína mezőgazdasága
- 7.hét: Kína bányászata és ipara
- 8.hét: India társadalmi-gazdasági fejlődése, világgazdasági szerepe
- 9.hét: A kőolaj és az OPEC világgazdasági szerepe, jelentősége
- 10.hét: Törökország komplex földrajzi jellemzése
- 11.hét: Szaúd-Arábia komplex földrajzi jellemzése
- 12.hét: Kaukázus-vidék komplex földrajzi jellemzése
- 13.hét: Belső-Ázsia természetföldrajza
- 14.hét: Irán komplex földrajzi jellemzése

A kurzus teljesítésének a feltételei:

A tárgy kollokviummal zárul A, B, C, D vizsga lehetőséggel.

Kötelező és ajánlott irodalom:

- Probáld Ferenc (szerk.): Ázsia, Ausztrália és Óceánia földrajza, ELTE Eötvös kiadó, Budapest 2001.
- Tóth József (szerk.): Világföldrajz, pp. 930-1126. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2010.
- Gertig Béla (szerk.): Kontinensek földrajza II. Tankönyvkiadó Budapest, 1989.

Az oktató által előnyben részesített elérhetőség:

- e-mail kristof.andrea@nye.hu, illetve személyes konzultáció lehetősége a fogadóóra keretében

A csoportos online kommunikáció módja és helye:

(a levelezős hallgatónak az érdemjegyszerzési időpontok lefixálása az első konzultációjukon történik)

- szükség esetén a Neptun rendszeren, illetve a Teams felületén

Kontinensek földrajza III.

A tárgy célja és ismeretanyaga:

A Kontinensek földrajza III. c. gyakorlat részletesen foglalkozik az afrikai kontinens társadalomföldrajzával, a természetföldrajzi adottságaival, ezek hatásával a kitermelő iparra, az energiagazdálkodásra, a feldolgozóiparra, a mezőgazdaságra és a szolgáltatások egyes ágazataira. Afrikában meglévő sajátos képződményeinek bemutatása és értékelése komplex természet földrajzi vizsgálatok keretében.

A tárgy tartalma:

- 1.hét: Afrika helyzete határa, partvonala
- 2.hét: Afrika kialakulása
- 3.hét: Afrika társadalmi-gazdasági sajátosságai 4.hét: Az Atlasz vidék
- 5.hét: A Szahara vidéke
- 6.hét: Szudán és Felső-Guinea
- 7.hét: Kongó-medence
- 8.hét: Etióp-magasföld
- 9.hét: Kelet-Afrikai magasföld
- 10.hét: Dél-Afrika komplex földrajzi jellemzése
- 11.hét: Madagaszkár komplex földrajzi jellemzése
- 12.hét: Ausztrália I. komplex földrajzi jellemzése
- 13.hét: Ausztrália II. komplex földrajzi jellemzése
- 14.hét: Óceánia komplex földrajzi jellemzése

A kurzus teljesítésének a feltételei:

A TÁRGY GYAKORLATI JEGGYEL ZÁRUL!

Kötelező és ajánlott irodalom:

- Tóth József (szerk.): Világföldrajz, pp. 1249-1343. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2010.
- Probáld Ferenc (szerk.): Afrika és a Közel-Kelet földrajza, ELTE Eötvös kiadó, Budapest 2002.
- Kontinensről kontinensre sorozat 6 kötete, Kossuth kiadó, Budapest pp. 305.
- Gertig Béla (szerk.): Kontinensek földrajza II. Tankönyvkiadó Budapest, 1989.

Az oktató által előnyben részesített elérhetőség:

- e-mail kristof.andrea@nye.hu, illetve személyes konzultáció lehetősége a fogadóóra keretében

A csoportos online kommunikáció módja és helye:

(a levelezős hallgatóknak az érdemjegyszerzési időpontok lefixálása az első konzultációjukon történik)

- szükség esetén a Neptun rendszeren, illetve a Teams felületén

ANTROPOGÉN ÉS TERMÉSZETI VESZÉLYEK

A tárgy célja és ismeretanyaga:

A tantárgy a társadalmat fenyegető különböző veszélytípusokat mutatja be (természeti, antropogén, szemiantropogén). Bevezetésként elemzi a kérdéskörhöz kapcsolatos alapfogalmakat (veszély, katasztrófa, kockázat, sebezhetőség) és azok kapcsolatait, valamint természeti és társadalmi meghatározottságuk jellegzetességeit. Foglalkozik a veszélyek tér- és időbeli változásaival, azok társadalomfüggőségével. Az egyes veszélytípusok regionális (földi) koncentrációinak esettanulmányi bemutatásán túl azok magyarországi szerepét és földrajzi megoszlását is elemzi különös tekintettel a környezetvédelemmel való kapcsolataikra.

A tárgy tartalma:

- 1.hét: Az antropogén tájformálás tudomány-rendszertani helye, kapcsolatai.
- 2.hét: Az antropogén geomorfológia tárgya és rendszere
- 3.hét: Az energiahordozók bányászatának tájformáló és geomorfológiai problémái
- 4.hét: Az építőipari és egyéb nyersanyagok bányászatának tájformáló és geomorfológiai problémái
- 5.hét: A települések és a tájatalakítás kapcsolata
- 6.hét: A közlekedés és az ipar tájformáló és antropogén geomorfológiai sajátosságai
- 7.hét: A szántóföldi művelés és a kertgazdálkodás tájformálása és geomorfológiai vonatkozásai
- 8.hét: A legelő és gyepterületek tájformáló hatása és antropogén geomorfológiai problémái
- 9.hét: Az erdőirtás táji és geomorfológiai hatásai
- 10.hét: A vízgazdálkodás tájformáló és antropogén geomorfológiai vonatkozásai
- 11.hét: A hadászat és a honvédelem táji és antropogén geomorfológiai emlékei
- 12.hét: Egyéb antropogén geomorfológiai és táji problémák: turizmus, sport
- 13.hét: Antropogén folyamatok táji és geomorfológiai hatásai szélsőséges természeti környezetekben
- 14.hét: Az ember felszínformáló tevékenységének kvalitatív és kvantitatív értékelése

A kurzus teljesítésének a feltételei:

Nappalis hallgatók részére:

Zh: 2 db a félév során (2023. október. 19, december.7.),

Kiselőadások megtartása: a 2. héttől folyamatosan a Teams rendszeren keresztül online formában. A két zh-t és a kiselőadást is minimum elégségesre kell abszolválni!

Gyak. uv.: egyszer, a vizsgaidőszakban.

(a levelezős hallgatóknak az időpontok lefixálása az első konzultációjukon történik)

Kötelező és ajánlott irodalom:

- Tóth József: Világföldrajz, Akadémiai Kiadó, pp. 238-269., Budapest, 2010.
- Borsy Z. szerk. 1993. Általános természetföldrajz. – Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. –p. 500-518. (A társadalom hatása a földfelszínre).
- Dávid L. – Szabó J. szerk. 2006. Fejezetek az antropogén geomorfológiából. – Debrecen: Kossuth Egyetemi Kiadó – 318 p Szabó J.: Természeti katasztrófák és elhárításuk
- Szabó J.: Veszélyes természet
- Tobin, g.: Natural Hazard

Az oktató által előnyben részesített elérhetőség:

- e-mail kristof.andrea@nye.hu, illetve személyes konzultáció lehetősége a fogadóóra keretében

A csoportos online kommunikáció módja és helye:

(a levelezős hallgatóknak az érdemjegyszerzési időpontok lefixálása az első

konzultációjukon történik) • szükség esetén a Neptun rendszeren, illetve a Teams felületén